

Az MTA KRTK Regionális Kutatások Intézetének stratégiája 2016–2019

I. A külső környezet elemzése, belső adottságok

Az RKI a tudományterületet jellemző új kihívások és a megváltozott külső és belső körülmények nyomán, részben új kutatási irányok felé fordul és új működési módszereket alkalmaz a következő években. Szerencsére van mire támaszkodni.

Az RKI a hazai regionális tudományi műhelyek között *vezető szerepet tölt be*, nemcsak méreténél fogva, hanem mert az ország különböző régióiban van jelen, értékes helyi tudással és beágyazottsággal rendelkezik, továbbá a többi hazai regionális tudományi műhelytől eltérően a területi kutatásokhoz nélkülözhetetlen interdiszciplináris megközelítésre képes. Közgazdászok, geográfusok, szociológusok, történészek, politológusok, jogászok, műszaki, természettudományi diplomával, és regionális tudományi fokozattal rendelkező kutatók dolgoznak együtt, matematikus, térképész, jogász szakmai támogatásával. Erősségnek tekinthető az intézet *nemzetközi kapcsolatrendszere*, amely egyrészt a korábbi évtizedekben megszerzett reputációnak, másrészt a kollektíva egyre szélesebb körét érintő nemzetközi kutatási tevékenységnek és közéleti jelenlétnek köszönhető. Az RKI érdeme a határon túli magyar regionális tudományi műhelyek kiépülése és az élő szakmai kapcsolatok ápolása.

Az elkövetkező évek *nehézségei* elsősorban két jellemző miatt prognosztizálhatóak. Az intézetet mintegy másfél évtizede jellemzi az akadémiai alulfinanszírozottság a KRTK-n belüli és a többi társadalomtudományi intézettel összevetve. Részben ennek köszönhetően a kutatói korösszetétel ugyan reményt ad az utánpótlásra, de „túl” fiatal ahhoz, hogy rövidtávon biztosítsa a minősítésekben, tudománymetriai teljesítményben és a forrásszerzésben a kontinuitást.

Ami a *külső körülményeket* illeti, az intézet kevésbé számíthat a szakmai tudása iránti kormányzati, önkormányzati igényre, ami a korábbi időszakban a kiépülését és stabilitását jórészt megalapozta. A korábbi két évtizedben a regionális politika kormányzati prioritás volt, ez az érdeklődés az utóbbi években visszaesett. Mint ismeretes, az európai társadalomtudományi finanszírozási források, és a kelet-európai tudományos műhelyek iránti korábbi figyelem is csökken, csak eredetiséggel és minőséggel lehet versenyben maradni.

II. A küldetés, fő célok

Az intézet rendeltetése a regionális tudomány magas színvonalú művelése és hazai pozícióinak védelme. Arra törekszik, hogy a regionális tudomány, a területi kutatások nemzetközi fő irányaihoz csatlakozzon és hozzájáruljon a hazai regionális folyamatok értelmezéséhez. Küldetése megköveteli, hogy magas színvonalú elméleti, módszertani elemzéseket végezzen, s eredményeit a legrangosabb tudományos fórumokon tegye közzé, keresve a magyar és kelet-közép-európai sajátosságokat, ugyanakkor interdiszciplináris ténykutatásokkal hozzá kell járulnia Magyarországra és a Kárpát-medence regionális fejlődéséhez.

III. A stratégiai célok

Az intézetnek meg kell teremtenie a működés stabilizálásához szükséges addicionális anyagi forrásokat, egyben meg kell alapoznia a *minőségi továbbfejlődés* hosszabb távon érvényesülő komplex feltételrendszerét, erősítve pozícióját a regionális tudomány nemzetközi és hazai műhelyeinek sorában és előkészítve a generációváltást. Ehhez mennyiségi és minőségi feltételeknek kell eleget tennie, egyrészt megőrizni jelenlegi méretét, interdiszciplináris karakterét és hálózati kiépültségét, másrészt összhangba hozni kutatási eredményeinek tartalmi és módszertani minőségét a nemzetközi és hazai tudományos elvárásokkal.

1. Az alapkutatások prioritása, régi és új témakörökben

- A regionális tudomány „örök” témája marad a *területi-társadalmi egyenlőtlenségek, a periferezálódás és dinamizálódás komplex jelenségek*. A területi folyamatok nyomon követése, leírása mellett, helyett a gazdasági, társadalmi, kulturális, intézményi, térbeli stb. okok, következmények elemzésére helyezük a hangsúlyt egyre tudatosabban használva a különböző társadalomelméleteket/metanarratívákat.
- A *térelmélet és a térbeli folyamatok modellezése, definiálása* felértékelődő tudományterület, az RKI életképes és minőségi kutatói háttérrel rendelkezik ennek a kutatási profilként a megerősítéséhez. Ennek a kutatási iránynak a műveléséhez az elméleti kutatások elmélyítése mellett szükség van a területi információk, adatok szisztematikus gyűjtésére is.
- Az intézet portfóliójában hagyományosan jelen vannak a *közpolitikai, intézményi elemzések*. A területfejlesztés, foglalkoztatás, közszolgáltatások, gazdaságfejlesztés cél-, intézmény- és eszközrendszere, és természetesen az uniós kohéziós politika kutatása nemcsak tudományos relevanciával rendelkezik, hanem hozzájárulhat a térbeli folyamatok befolyásolását célzó beavatkozások hatékonyságának növeléséhez.
- A *régiók és a településhálózat komplex kutatásában* az utóbbi időszakban a vidéki terek leszakadása volt az intézeti kutatások középpontjában, a jövőben azonban szükség van a városi, nagyvárosi térségek, az urbanizáció új jelenségei intenzívebb kutatására is. A hagyományos térszerkezeti témakörök mellett a jól-lét és reziliencia feltételei, a társadalmi tőke sajátosságai, a helyi erőforrások, ez ellenállás terei, a környezettudomány egyes aspektusai kerülnek az érdeklődés középpontjába. A különböző tényezők mentén összetartozó hazai régiók mellett jelentős figyelmet fordítunk a határtérségekre, a migráció új kihívásaira és a kelet-közép-európai makrorégiók, különösen a Kárpát-medence regionális folyamatainak dinamikájára, azok hazai területi fejlődésre gyakorolt hatására.
- Az RKI tudása (természettudományi, szociológiai, műszaki, tervezési, modellezési) egyre inkább alkalmas arra, hogy a területi kutatásokban a *környezeti és fenntarthatósági szempontok integránsan* jelen legyenek, s a zömmel fiatal kutatók csoportja elméletileg és módszertanilag is felzárkózzon a komplex környezettudományi irányzatokhoz. A városökológia, a környezeti erőforrások, az energiapolitika mellett a környezeti szempontból érzékeny, speciális térségek, például a Duna a jövőben nagyobb figyelmet kap.

2. Az alkalmazott kutatások addicionális jelenléte

Kormányzati, önkormányzati, kisebb mértékben egyéb vállalati, intézményi megbízásból végzett alkalmazott kutatások vállalására továbbra is szükség lesz, nemcsak az addicionális források érdekében, hanem azért is, mert az egyes térségek konkrét ismerete elengedhetetlen helyi tudást biztosít, az egyes közpolitikai területen vállalt elemzések pedig alkalmas teret nyújtanak a közpolitikai tanácsadói, tervezői, értékelői szerep betöltésére, ami az akadémiai kutatói intézetek egyik missziója. Az alkalmazott kutatások nem vonhatnak el aránytalan energiákat az alapkutatói feladatok teljesítésétől.

3. Tudományos minősítések és a nemzetközi jelenlét erősítése

Az intézet kutatóinak egyéni tervei szerint reális célja, hogy az előttük álló minősítéseket megszerezzék, ehhez a minőségi publikációk terén és a fokozatszerzéshez szükséges elméleti szintézisek megalkotásában kell tudatosan megtervezni a feladatokat. Az intézet vezetésének és vezető kutatóinak az intézet nemzetközi láthatóságát kell tovább erősítenie minőségi publikációkkal, pályázatokkal és konferencia szerepléssel, vendégkutató meghívásával.

IV. Teljesítménymutatók rendszere

Az intézet méretének, több telephelyes szerkezetének, interdiszciplináris összetételének alakulása könnyen mérhető. Jelenleg 60 kutatónk van (ebből 5 emeritus), 6 telephelyen. Működőképességünk érdekében a minimálisan öt telephely és a mintegy 55–60 kutatói létszám megőrzendő. A képviselt tudományterületek sokszínűsége az ifjú kutatók felvétele, a minősítések megszerzése során ugyancsak biztosítható. A kutatók mintegy egynegyede azonban csak határozott időre, projekt terhére alkalmazható, ezért évi mintegy 30–40 millió forint forrás bevonására lesz szükség.

A kutatói minősítésekben ugyancsak jól tervezhetőek az indikátorok 10–14 PhD-fokozat, két MTA doktori védés, és további 3–4 MTA doktori eljárás megindítása reálisan tervezhető.

A publikációs teljesítményben nem mennyiségi, hanem minőségi változásokat tervezünk. Különösen a nemzetközi publikációk arányát kell növelni, intézeti szinten a korábbi arányhoz képest 15%-os növelést látunk reálisnak, tekintettel a kutatói állomány fiatal összetételére.

A nemzetközi és hazai konferencia részvétel számaiban nem tervezünk növekedést, de a korábbi számok megtartását igen.

A benyújtott hazai és nemzetközi pályázatokban a korábbi években nyújtott teljesítmény növelése nem indokolt. Ugyanakkor tervezzük legalább négy H2020 pályázat benyújtását a következő négy évben.

V. Cselekvési terv

1. 2016–2019 közötti jelentősebb projekt tervek

Az intézet nagyszámú NKTH kutatási pályázatot nyújtott be, ezek egy részének sikeressége már olyan témák és megközelítések művelését teszi lehetővé, amelyek a stratégiában szerepelnek. Mint az utóbbi években mindig, a jövőben is újabb kollektív és egyéni (Bolyai, posztdoktori, nemzeti kiválósági) alapkutatási pályázat beadására kerül sor.

Elbírálás alatt van három ESPON és három H2020 pályázat a részvételünkkel, illetve egy a vezetésünkkel. Mindegyik fontos regionális tudományi témakörben (területi tervezés, FDI, foglalkoztatáspolitikai, város–vidék közös kormányzása) tesz lehetővé nemzetközi összehasonlító jellegű kutatásokat. Egy idén indult környezettudományi H2020-as projektben a városi metabolizmus témakörében végzünk empirikus kutatást. Beadásra kerül idén és a következő évben több H2020-as pályázat smart city és a társadalmi-területi egyenlőtlenségek, helyi gazdaságfejlesztés témakörében.

Előkészületek zajlanak egy nagyobb KÖFOP-pályázat benyújtására a helyi közszolgáltatások további elemzésére. Intenzív előkészületeket tettünk a Duna térségének komplex kutatására, együttműködve az Akadémia más intézeteivel.

Az intézeti kollektíva és a hazai regionális tudományi szakma együttműködésével magyar nyelvű átfogó tematikájú, szintetizáló igényű regionális tudományi kötet kiadását tervezzük, amennyiben sikerül hozzá forrásokat szerezni.

2. Publikációs stratégia

Az intézet egyénekre bontott *publikációs tervet* készít, amelynek megvalósításához szakmai, szervezési és anyagi segítséget nyújt. A rangos fórumokra szánt publikációkat szakmai *műhelyvitáknak*, illetve *belső szakmai lektorálásnak* vetjük alá.

Az intézeti kollektív kutatások eredményeit rangosabb hazai (Dialóg Campus Studia Regionum sorozata) és nemzetközi kiadóknál tanulmánykötetekben és tematikus folyóirat számokban jelentetjük meg, ennek érdekében szisztematikusan megtervezzük a szükséges forrásokat egyéni és intézeti pályázatok keretében.

A Discussion Papers sorozat fenntartása indokolt, sokat idézik, alkalmas a legfrissebb kutatási eredményeink közzétételére, de változtatni fogunk a profilján és megfontoljuk a kizárólagos internetes megjelenést. A *Tér és Társadalom* a hazai regionális tudomány legrangosabb publikációs fóruma, további lépéseket teszünk azért, hogy nemzetközileg referált folyóirat legyen.

3. Nemzetközi kapcsolatok

A korábbi domináns nyugat- és kelet-közép-európai orientáció megtartása mellett törekszünk a *dél- és kelet-európai kapcsolattrendszer* megtartására és bővítésére, hiszen egy kevésbé kutatott, a regionális problémák szempontjából sok jellegzetességgel bíró, felértékelődő térségről van szó. Erre szolgálnak az akadémiai bilaterális kapcsolatok, a nemzetközi pályázati konzorciumokban, konferenciákon való részvétel, illetve egyéni kutatói együttműködés. Tudatosan törekszünk a fiatalabb kutatók nemzetközi beágyazottságát elősegíteni, támogatjuk a fiatal kutatók hosszabb idejű ösztöndíjjal való külföldi tartózkodását.

A határon túli magyar regionális tudományi műhelyekkel való kapcsolatok megőrzésére különösen figyelni kell, együttműködve a Magyar Regionális Tudományi Társasággal. A jövőben a projektalapú együttműködés lehetőségeit keressük.

A nemzetközi kapcsolatépítést szervezeti, szervezési eszközökkel is meg kell támogatni. Véglegesíteni és karbantartani fogjuk az intézeti és személyes kapcsolatok adatbázisát, nemzetközi referenciáinkat, azok honlapon történő elérését.

4. Felsőoktatás

Az akadémiai elvárásoknak megfelelően továbbra is prioritásnak tekintjük a kollégák felsőoktatásban való részvételét, ami az utánpótlás és az eredményeink disszeminálása szempontjából nélkülözhetetlen. A feladat, hogy a fiatalabb kutatók még nagyobb számban lehetőséget kapjanak, ehhez az egyetemekkel való szoros személyes és kutatási kapcsolatok fenntartása indokolt. Fontos lenne folytatni a Marie-Curie doktori képzési hálózatokban való sikeres részvételünket.

VI. Gazdasági háttér

Az intézet akadémiai támogatása nem elegendő a jelenlegi méretű állomány megtartására, kalkulációink szerint, ha a következő évek előreléptetéseit is számításba vesszük, akkor évi mintegy 30–40 millió forintos támogatásnövekedésre lenne szükségünk. Ennek hiányában sem a generációváltás, sem a kutatói állomány megtartása nem garantálható. E kényszerhelyzetben elsődleges törekvésünk marad a külső források bevonásában a minél nagyobb eredményesség elérése, a pályázatokon való intenzív részvétel, és nemzetközi kapcsolatépítés. A jövőben az egyedi, illetve kisebb csoportokban benyújtott pályázatokhoz képest az osztályok együttműködésére épülő, nagyobb volumenű vállalkozások kapnak prioritást, és erőteljesebb lesz kezdeményező szerepünk a nemzetközi pályázatokban is. Az alkalmazott kutatásoknak sem lehet azonban kizárólagos célja a forrásbevonás, hanem a szakmai profilunkhoz illeszkedő, információkban, adatokban, eredményekben hozzáadott értéket is jelentő projektekre vállalkozunk. A forrásbevonás mellett a működés racionalizálása, az adminisztratív létszám csökkentése (nyugdíjazáshoz kapcsolódóan) ugyancsak segítheti a likviditásunk javítását.

VII. Visszacsatolás, ellenőrzés

Az akadémiai beszámoltatási és értékelési rendszer lényegében szabályozza az intézeti visszacsatolási, ellenőrzési tevékenységet. Ennek ellenére szükséges a tudatosabb tervezés, az egyéni motiváció, a csoportmunka motiválása. A publikációs aktivitás, a minősítésekben való előrehaladás tutorálási rendszerére, a kutatási eredmények kollektív megvitatására a jövőben még nagyobb figyelmet fordítunk, a többi intézettel és a regionális tudományi szakmával szoros együttműködésben.

A pénzügyi nehézségek ellenére fontos, hogy a kollégákat érdekeltté tegyük a jó teljesítményben és a forrásbevonásban, közösen kialakított értékelési rendszer keretei között.

Pécs, 2016. április 18.

Pálné Kovács Ilona